

Nitro  
(November 1984)

Over de minderheid van flaminganten die het verband zagen tussen culturele en sociale ontvoeding, en die ageerden vanuit een linkse maatschappijvisie («taalstrijd is klassenstrijd», weet je wel), verscheen reeds een berg aan publicaties. Daar kwamen onlangs nog twee boekjes bij. Wij lazzen ze voor jullie.

Uit «Pamflet over een verborgen verleden. Links en de Vlaamse Beweging (1780-1914)» en «Jef Van Extergem en de Vlaamse Beweging», blijkt dat het niet makkelijk is om tegelijk links- en Vlaamsgezind te zijn. Dat was vroeger niet, en is het blijkbaar vandaag nog steeds niet. Vraag het maar aan de groep jongeren die tijdens de tweede «jongerenmars voor werk» — o schande — een leeuwenvlag meedroegen. Tot ergernis van de Rode Puriteintjes die de nep-fascisten parades uit de betoging klopten en een vreugdedans hielden rond de buitgemaakte erzats-swastika.

## Ook de progressief heeft Vlaanderen lief (gehad?).



Langs de andere kant is het voor progressieve flaminganten tegenwoordig al even gevaarlijk om zich op een bijeenkomst van de Vlaamse Beweging te vertonen. Goed gek moet je daarvoor zijn. Eerlijk gezegd, ik zou niet weten wat ze daar überhaupt nog hopen te vinden. Behalve klop, wel te verstaan.

IJzerbedevaarten en Vlaams-nationale Zangfeesten zijn jaarlijkse jamborees geworden van padvinderachtige, volksdansende en vendelzwaaiende stoere kerels

en blonde maagden. Valse romantiek, gezwollen maar nietszeggende retoriek («Vlaanderen laat Brussel niet los», «De Voer moet Vlaams blijven» of «Vlaamse raketten op Vlaamse bodem») en demagogische uitvalen naar Walen, linksen en gastarbeiders: de Vlaamse Beweging op zijn smalst. En ze zijn daar nog fier op ook, de Beotiërs.

Dat het verdomme moeilijk is de heimat boven de culturele en politieke zeespiegel te tillen, onderzonden Verlooy, Kats, De Paepe, Vermeylen en Van Extergem in hun tijd ook al.

### VLAAMSE BEWEGING

De eerste «linkse flamingant, de advocaat Verlooy, schreef in 1788 zijn «Verhandeling op d'Onacht der moederlijke Tael in de Nederlanden». Hierin fulmineerde hij tegen de verfransing onder het bewind van Jozef II en ontdekt wat anderen pas honderd jaar later zullen doen: in Vlaanderen is de taalbarrière ook een

sociale barrière. Door het Frans als voertaal te gebruiken werden volgens hem het gewone volk («het gemeen») onmondig gehouden en van elke vorm van kennis verstoken.

Maar Verlooy was het tegendeel van wat de Vlaamse Beweging later is geworden, hij was eerder «links» dan rechts; anti-clerikaal, republikeins, een verlichte geest en sympatisant van de Franse Revolutie. De revolutionaire Fransen werden hier overigens feestelijk ontvangen door de inwoners,

advocaat Verlooy op kop, met kreten als «Viva de Fransen! Viva ons verlosschers!».

Na de opstand tegen Holland, een heuse revolutie, opgevoerd door «het kanailje» maar geregisseerd vanuit de salons van de bourgeoisie, kwam er een kunstmatig en officieel franstalig landje uit de boom vallen: België. Het eerste verzet tegen de verfransing ging uit van intellectuelen, taalkundigen meer bepaald. Van een georganiseerde Vlaamse Beweging was nog geen sprake, hooguit van een ontwakend Vlaams bewustzijn. Al was het allemaal nogal braaf en voorzichtig.

Ondanks zijn vlammeende anti-Franse ontboezemingen schreef H. Conscience, de man die zijn volk leerde lezen — maar alleen zijn boeken, ooit een erotisch toneelstukje in het Frans: «Satan converti ou plus d'Enfer». Wat hem de kanseldonder opleverde van menig pastoor. Later, bracht hij ook Franstalige notities in de marge van het manuscript van «De Leeuw van Vlaanderen». Hierin schrapte hij, om de geestelijkheid niet langer tegen de borst te stoten, alle vloeken van Jan Breydel en alle «blanke boezems».

Zelfs een J.F. Willems, «de vader van de Vlaamse Beweging» schreef en sprak een aardig mondje Frans. Uit mode. Hij was ook een verstokte Belgicist.

Deze «taalminnaeren» staan als voorbeeld voor wat de latere Vlaamse Beweging al te veel geworden is: een romantische bedoening die voorbijging aan de economische en sociale vraagstukken van de tijd. De Vlaamse Beweging heeft immers nogal wat aandacht opgebracht voor een ver en glorieus verleden (dat dan nog gemystificeerd werd, je kent dat wel: Bravo en Lieveken; het Brugge van 1302 etcetera). Ze verfoeien de sociale onrust en zijn allesbehalve politiek geïnteresseerd. De eerste min of meer politieke actie ter vervlaamsing van de samenleving was het «Petitionement», uit 1840 een smeekbede aan de overheid waarin een aantal eisen gesteld werden.

## ARBEIDERSBEWEGING

Terwijl de pastoor het volk dom hield, hield de baron ze arm. De werkdagen waren lang, de lonen laag en 's zondags was het weer mis. De werkende mensen leden honger en kou. Hierover handelen **Jacobs Kats'** toneelstukken. Met zijn volkstoneel trok hij rond en gaf overal «Vlaamse Meetings» om het sociale- en taalbewustzijn aan te wakkeren. Maar de arbeiders interesseerden zich maar matig voor de verlangens van de taalflaminganten: een leerstoel Nederlandse literatuur of de ver Vlaamsing van het middelbaar onderwijs. Wie onder hen kon immers middelbare school lopen?

Toch is het Vlaams de taal van de Vlaamse arbeider, hij was niet verfranst en had ook minder last van de taaldwang. Zolang hij tenminste niet met het gerecht of de administratie in contact kwam.

Op het einde van de negentiende eeuw kreeg de arbeidersstrijd een geestelijke structuur, het socialisme, en een institutioneel kader, de vakverenigingen en de Belgische Werklieden Partij. Gelet op het intieme verband tussen de sociale en nationale onderdrukking in Vlaanderen waren de eerste socialistische leiders vlaamsgezind.

**Emile Moyson** (1838-1868), zoon van een gegoed burger, liet zijn studies voor wat ze waren en ging de ongeletterde Gentse spinners in hun strijd steunen.

De arts **Cesar De Paepe** dacht als groot-Nederlander en betreunde de omwenteling van 1830. Rond de eeuwwisseling was **A. Vermeylen** een zweepslag achter het progressieve flamingantisme. In 1895 publiceerde hij een van de merkwaardigste en belangrijkste documenten die de Vlaamse Beweging ooit heeft voortgebracht: Kritiek der Vlaamse Beweging. Hij richt zich hierin tegen het klein-burgerlijke karakter van de Vlaamse Beweging, tegen de opgeklopte liefde van vele flaminganten voor Duitsland (toen al), tegen het gebruik van het rassenbegrip (helderziend gewoon) en tegen de Vlamingen die enkel wensten de militaristische commando's in hun taal te krijgen maar niet tegen het leger als dusdanig waren. Vermeylen zag zeer scherp dat de oplossing van het taalvraagstuk in België een integreerend onderdeel was van een meer omvangrijke taak: de politieke, cul-

turele en sociale emancipatie. Maar daarvoor moest ondermeer algemeen stemrecht verkregen worden. Met het bestaande cijskiensrecht had enkel de hoge burgerij de mogelijkheid om aan politiek te doen.

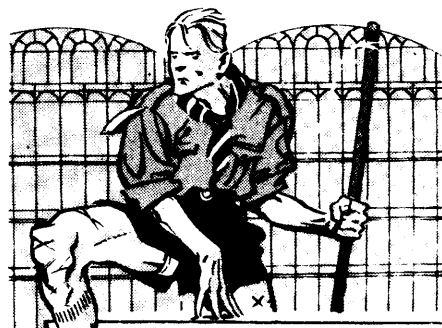
De socialistische beweging ijverde voor algemeen stemrecht. In 1919 was het zover. De latere taalwetten zouden er bijvoorbeeld nooit gekomen zijn zonder algemeen (mannelijk) stemrecht.

**Jef Van Extergem** was ook zo'n pacifistische en vlaamsgezinde socialist. Hij was politiek actief in de BWP maar belandde tijdens de eerste wereldoorlog in het burgerlijk activisme en de groep rond **A. Borms**, al was hij (toen al) republikeins en links. Zoals zoveel activisten werd ook hij zwaar gestraft door het gerecht. Op voorwaarde aan geen politiek meer te doen, kwam hij na een aantal jaren toch uit de gevangenis, maar kwam als gevolg van zijn geijver voor amnestie snel terug de bajes in. Met de BWP had hij ondertussen geen contacten meer, wel met de Frontbeweging en de ondertussen opgerichte communistische partij. Na Borms in 1928 als amnestiekandidaat gesteund te hebben, kwam het tot een breuk met het naar rechts afglijdende Vlaams nationalisme.

Toen de Frontpartij op het eind van de jaren twintig langzaam afbrokkelde, om dan in 1933 op te gaan in het fascistoïde Vlaams Nationaal Verbond (VNV), stapte volksvertegenwoordiger **Herman Vos** over naar de socialistische partij en kwam er een eind aan de vrijage tussen de Vlaamse- en linkse beweging. Al kwam het initiatief, zoals gezien, meestal van één kant, van de linkerzijde namelijk, en is het tussen beide nooit tot een huwelijk gekomen.

Waarschijnlijk zijn er nog heel wat linksgezinde flaminganten maar hun rol in de officiële Vlaamse Beweging is niet meer wat ze voordien was. De Vlaamse Beweging is immers graag rechts, is ze trouwens altijd geweest.

Voor wie er nu nog aan twijfelt: de Vlaamse Beweging was een sociale beweging en Vlaamse strijd was klassenstrijd. Of dat vandaag de dag nog het geval is, laten we in het midden. Feit is dat de Vlaamse zaak meer is dan een sticker met «Ik ben Vlaming en daar ben ik fier op» op je boeken-



tas, meer dan een leeuwenschildje op je mouw, meer dan een LP van Jef Elbers. Ze heeft zelfs geen ene moer vandoen met de VMO (Vervaarlijke Molestere Olijkerds). De Vlaamse zaak is gewoon een stuk van onze eigen geschiedenis. En die leert dat nationalisme ook kan leiden tot bekrompenheid, vreemdelingenhaat, AVV-VVK (Alles voor Vlaanderen, Vlaanderen Voor de Kernraketten?)...

De franstalige bourgeoisie heeft de Vlaamse eisen ingewilligd. (Zij het niet zonder slag of stoot). Goed zo. Maar de plaats van de franskiljons van weleer is nu bezet door een weldoorvoede Vlaamse bovenlaag. Zolang deze nieuwe hovelingen van het gefederaliseerde België niet van hun troon gestoten worden, zal het Vlaamse volk niet echt ontvoogd zijn. De vervanging van de Belgische vlag door een Vlaamse is geen einddoel maar slechts een etappe in de lange weg naar sociale emancipatie.

Allemaal vrij evident, desnoods had u dat zelf ook wel kunnen bedenken. NITRO-lezers zijn blijkbaar intelligenter dan de gemiddelde Vlaamse politicus. Die haspelt flamingantisme en electoralisme nogal eens dooreen.

Marc Ernst

## BIBLIOGRAFIE

«Pamflet over een verborgen verleden» werd geschreven door **Walter Debrock** en uitgegeven bij het Masereelfonds. Het boekje over Jef van Extergem, is van de hand van **Christian Dutoit** en verscheen bij uitgeverij Soethout.